

מנחם גורן

המחלקה לזואולוגיה, אוניברסיטת
תל-אביב

יהודה בניהו

המחלקה לזואולוגיה, אוניברסיטת
תל-אביב

ציטוט מומלץ

גורן מ ובניהו י. 2014. פרופ' לב
פישלזון ז"ל, 1923–2013. *אקולוגיה
וסביבה* 5(1): 126.

פרופ' לב פישלזון ז"ל, 1923–2013

פרופ' לב פישלזון ז"ל, 1923–2013

4 במאי, 2014

גיליון אביב 2014 / כרך 5(1) / הים התיכון

זכרים

פרופסור לב פישלזון נפטר ב-20 בנובמבר 2013 בגיל 90, והותיר אחריו את אשתו לובה ואת שני ילדיו, צבי ועירית.

לב נולד בעיר חלמנו שבפולין בשנת 1923. כאשר הגרמנים פלשו לפולין ב-1939, לב נמלט לבריית המועצות, והשלים שם את לימודיו לתואר ראשון במדעים. אחרי המלחמה, כניצולים יהודים רבים, ניסה להגיע לארץ ישראל ונעצר על-ידי הבריטים. הוא נשלח למחנה מעצר בקפריסין, שם פגש את רעייתו לובה.

ב-1949 הצליחו לב ולובה להגיע לישראל, והשתכנו בלוד. בהמשך הם עברו לדרום תל-אביב, ולב מצא עבודה בבנייה. זמן קצר לאחר מכן נודע ללב על קיומו של המכון הביולוגי בתל-אביב, שברבות הימים הפך לאוניברסיטת תל-אביב, והוא הצטרף למכון כעוזר מחקר. לב אהב את המחקר בשדה, ומהר מאוד הכיר את עולם החי והצומח של ישראל. בשנת 1959 השלים את לימודי המוסמך באוניברסיטת תל-אביב. מחקר התזה שלו היה על הטקסונומיה והביוגאוגרפיה של החגבניים בישראל. את תואר הדוקטור קיבל לב ב-1963 מאוניברסיטת טיבינגן שבגרמניה, על מחקר משווה של ההתפתחות אונטוגנטית של אמנוניים. בתוך שנים מעטות רכש לב מוניטין בין-לאומי, וקשר קשרי עבודה וידידות עם המדענים המובילים במחקרי הים.

אף על פי שלימודיו לתארים מתקדמים עסקו בבתי גידול יבשתיים ובגופי מים פנימיים, עיקר אהבתו היה הים. כבר ב-1951 החל במחקרים בים סוף, ובשנות ה-60 השתתף, כדמות מפתח, בשתי משלחות לאיי דאחלק שבדרום ים סוף (כיום באריתריאה). במשלחות השתתפו מדענים ישראלים זרים, והן יצרו את תחילתו של מחקר מקיף על עולם החי של ים סוף. המחקר התקיים במחצית השנייה של המאה ה-20, והגיע לשיא אחרי מלחמת ששת הימים כאשר התאפשר למדענים רבים לחקור את החי המגוון של הים שמסביב לחצי האי סיני. במחקרים אלה מילא לב תפקיד חשוב כחוקר מנהיג, כשותף למחקרים וכמנחה של תלמידי מחקר רבים, וגם כמקדם מחקרים, כאשר עודד את חבריו הרבים ברחבי תבל לבוא לארץ ולחקור היבטים שונים של עולם החי המרהיב בים סוף.

לב היה דוגמה מצוינת למדען החושב מחוץ לקופסה. הוא שפע רעיונות וכיווני הסתכלות מקוריים על תופעות רבות, ועינו החדה זיהתה תופעות ומצבים, שחמקו מעיניהם של אחרים. כך גילה במעי האחורי של דגי הבתרון

את חיידק הענק *Epulopiscium fishelsoni* שנקרא על שמו, את רכבות ההטלה של הבתרנים, יחסי גומלין בין-מיניים בשונות האלמוגים ותופעות רבות אחרות.

פרופ' לב פישלזון שפע רעיונות וכיווני הסתכלות מקוריים על תופעות רבות, ועינו החדה זיהתה תופעות ומצבים, שחמקו מעיניהם של אחרים

לב היה מחלוצי השימוש באמוני מכלוא בחקלאות מים בארץ, הוא גילה וחקר (עם מרים רוטשילד ותאדאוס רייכשטיין) את השימוש שעושה החגב כושן ארסי ברעלנים שהוא מפיך מפתילת המדבר לצורך הגנה מפני טורפים, והיה מהראשונים שחקרו (יחד עם נורית גונדרמן ודני פופר ז"ל) את תופעת חילופי הזויג בדגים. תופעה זו התבררה במשך הזמן כנפוצה אצל דגי הים.

פרופסור לב פישלזון זכה להכרה לאומית ובין-לאומית בתרומותיו המדעיות בתחומים השונים. הוא זכה בתעודות, בחברות כבוד ובמדליות מקרן פון הומבולט ומאוניברסיטת ארפורט בגרמניה, מאוניברסיטת "ראנד אפריקאנס" בדרום אפריקה, ובישראל – מהמשרד להגנת הסביבה, מהחברה לזואולוגיה, מהעמותה לחקר מדעי הימים ומהחברה הישראלית לאקולוגיה.

נוסף על פרסומם של למעלה מ-200 מאמרים בעיתונות הבין-לאומית, הקדיש לב מאמצים רבים להרחבה ולהפצה של הידע על עולם החי, ובעיקר על הסביבות הימיות בישראל. הוא פרסם בעברית מספר ספרים בנושא, וגם עיבד ושדרג את ספרי הלימוד על חסרי חוליות ועל בעלי חוליות, שכתב בזמנו יהושע מרגולין. כמו כן, הוא היה העורך של הכרך על בתי הגידול המימיים באנציקלופדיה של החי והצומח של ארץ ישראל.

לב היה מרצה מלהיב. הקורסים שלימד באוניברסיטה משכו תלמידים רבים, שנהנו מאופן העברת ההרצאה ומתכניה. כך גם זכורה התלהבותו בהובלת סיורים מרתקים – לחוף ים סוף, על גבי ספינת דיג בים התיכון, או לאורך חופי הכינרת. לב הרצה בהתנדבות במקומות רבים בנושאים של עולם החי המימי ובנושאי שמירת הטבע. כבר לפני עשרות שנים פעל לב כמקובל כיום, ושילב ידע מתחומי מחקר שונים כדי לקיים חינוך מדעי אקדמי שמביא להישגים ולמצוינות. לב ראה בסביבה ובאקולוגיה בסיס להוראת מדעי החיים, וישם ראייה זו בעשייתו המחקרית ובהוראה. ראייה מפקחת זו הונחלה כנכס צאן ברזל לדורות תלמידים שממשיכים בדרכו.

נושא שמירת הטבע היה קרוב ללבו במהלך כל חייו המקצועיים. הוא תרם רבות לשמירה על שונות האלמוגים באילת הן במישור הממסדי והציבורי הן במישור המחקרי-חינוכי. הוא ראה בשונות ובחי שבה נכס לאומי ממדרגה ראשונה, והספרים שפרסם בתחום הציגו את העולם המופלא הזה בפני הציבור הישראלי.

יהי זכרו ברוך.